अथ प्रच्छन्नपापानां शास्ता वैवस्वतो यमः । ऋषीणाञ्च नदीनाञ्च कुलानाञ्च महात्मनां ।
प्रभवो नाधिगन्तव्यः स्त्रीणां दुश्चरितस्य च । द्विजातिपूजाभिरतो दाता ज्ञातिषु चार्ज्जवी ।
क्षत्रियः शीलभाग्राजंश्चिरं पालयते महीं । सुवर्णपुष्पां पृथिवीं चिन्वन्ति पुरुषास्त्रयः । १२५५
शूरश्च कृतविद्यश्च यश्च जानाति सेवितुं । बुद्धिश्रेष्ठानि कर्म्माणि बाहुमध्यानि भारत ।
तानि जङ्घाजघन्यानि भारप्रत्यवराणि च । दुर्य्योधनेच शकुनौ मूढे दुःशासने तथा ।
कर्णे चैश्वर्य्यमाधाय कथं त्वं भूतिमिच्छसि । सर्व्वैर्गुणैरुपेतास्तु पाण्डवा भरतर्षभ ।
पितृवत्त्वयि वर्त्तन्ते तेषु वर्त्तस्व पुत्रवत् ।
इति श्रीमहाभारते उद्योगपर्व्वणि प्रजागरपर्व्वणि विदुरहितवाक्ये चतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥

॥ विदुर उवाच ॥ अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं । आत्रेयस्य च संवादं साध्यानां चेति नः श्रुतं । १२६०
चरन्तं हंसरूपेण महर्षिं संशितव्रतं । साध्या देवा महाप्रज्ञं पर्य्यपृच्छन्त वै पुरा ।

॥ साध्या ऊचुः ॥ साध्या देवा वयमेते महर्षे दृष्ट्वा भवन्तं न शक्नुमोऽनुमातुं । श्रुतेन धीरो बुद्धिमांस्त्वं मतो नः काव्यां वाचं वक्तुमर्हस्युदारां ।

॥ हंस उवाच ॥ एतत्कार्य्यममराः संश्रुतं मे धृतिः शमः सत्यधर्म्मानुवृत्तिः । यन्त्रिं विनीय हृदयस्य सर्व्वं प्रियाप्रिये चात्म समं नयीत ।

आक्रुश्यमानो नाक्रोशेन्मन्युरेव तितिक्षितः । आक्रोष्टारं निर्दहति सुकृतं चास्य विन्दति ।
नाक्रोशी स्यान्नावमानी परस्य मित्रद्रोही नोत नीचोपसेवी । न चाभिमानी न च हीनवृत्तो रूक्षां वाचमुषतीं वर्ज्जयीत । १२६५
मर्म्माण्यस्थीनि हृदयं तथाऽसून् रूक्षा वाचो निर्दहन्तीह पुंसां । तस्माद्वाचमुषतीं रूक्षरूपां धर्म्मारामो नित्यशो वर्ज्जयीत ।
अरुन्तुदं परुषं रूक्षवाचं वाक्कण्टकैर्व्वितुदन्तं मनुष्यान् । विद्यादलक्ष्मीकतमं जनानां मुखे निबद्धां निर्ऋतिं वै वहन्त ।
यश्चैदेवमभिविध्येत वाणैर्भृशं सुतीक्ष्णैरनलार्कप्रदीप्तैः । स विध्यमानोऽप्यतिदह्यमानो विद्वात्कविः सुकृतं मे दधाति ।
यदि सन्तं सेवति यद्यसन्तं तपस्विनं यदि वा स्तेनमेव । वासो यथा रङ्गवशं प्रयाति तथा स तेषां वशमभ्युपैति ।
अतिवादं न प्रवदेन्नवादयेद्वो नाहतः प्रतिहन्यान्न घातयेत् । हन्तुश्च यो नेच्छति पापकं वै तस्मै देवाः स्पृहयन्त्यागताय । १२७०
अव्याहृतं व्याहृताच्छ्रेय आहुः सत्यं वदेद्व्याहृतं तद्द्वितीयं । प्रियं वदेद्व्याहृतं तत्तृतीयं धर्म्यं वदेद्व्याहृतं तच्चतुर्थं ।
यादृशैः संनिविशते यादृशांश्चोपसेवते । यादृगिच्छेच्च भवितुं तादृग्भवति पूरुषः ।
यतो यतो निवर्त्तते ततस्ततो विमुच्यते । निवर्त्तनाद्धि सर्व्वतो न वेत्ति दुःखमण्वपि ।
न जीयते नानुजिगीषतेऽन्यान्न वैरकृच्चाप्रतिघातकश्च । निन्दाप्रशंसासु समस्वभावो न शोचते हृष्यति नैव चायं ।
भावमिच्छति सर्व्वस्य नाभावे कुरुते मनः । सत्यवादी मृदुर्दान्तो यः स उत्तमपूरुषः । १२७५
नानर्थकं सान्त्वयति प्रतिज्ञाय ददाति च । रन्ध्रं परस्य जानाति यः स मध्यमपूरुषः ।
दुःशासनस्तुपहतोऽभिशस्तो नावर्त्तते मन्युवशात् कृतघ्नः । न कस्यचिन्मित्रमथो दुरात्मा कलाश्चैता अधमस्येह पुंसः ।
न श्रद्दधाति कल्याणं परेभ्यो यात्मशङ्कितः । निराकरोति मित्राणि यो वै सोऽधमपूरुषः ।
उत्तमानेव सेवेत प्राप्तकाले तु मध्यमान् । अधमांस्तु न सेवेत य इच्छेद्भूतिमात्मनः ।